

רוביק רוזנטל סיפורו של מבצע "חפרפרת"

ברקע פרשת טבח כפר קאסם עמד מבצע שנוי במחלוקת של פינוי ערביי הכפרים במשולש בעת מלחמה עם ירדן. המבצע המכונה "חפרפרת" עמד בלב הדיונים הסודיים של המשפט, שעתה מבקשים תושבי הכפר וההיסטוריון אדם רז לחשוף לציבור

קטע מתוך "מי רצח את פטמה סרסור", מן הספר "כפר קאסם: אירועים ומיתוס" מאת רוביק רוזנטל ובעריכתו, הוצאת הקיבוץ המאוחד, סדרת קו אדום, 2000

טבח כפר קאסם בוצע בתוך מציאות מיוחדת, שבה חיפשה המדינה הצעירה, גאה אבל מוכה, כשמונה שנים אחרי מלחמת העצמאות, דרך לחיות עם מאות אלפי הערבים שנשארו בה לאחר המלחמה ולא ברחו או גורשו. חלק מהתושבים הערבים חיו בערים מעורבות כמו חיפה, עכו ולוד, או בערים ועיירות כמו נצרת ושרעם. כמה עשרות אלפי ערבים התגוררו באזורים הרגישים ביותר, סמוך מאוד לגבול עם ירדן. מרבית הכפרים הערבים היו סמוכים מאוד לגבול, דרכו חדרו באותה תקופה מסתננים רבים, והחשד הקבוע היה שחלק מהם ימצאו מחסה זמני אצל בני עמם שבכפרים הממוקמים בישראל. באזורים אלה הונהג ממשל צבאי, והכפריים הוטלו למעשה תחת פיקוח צבאי הדוק.

מרבית הכפרים הערביים במדינה, כולל אלה שבאזור הקרוי "המשולש הקטן", מכפר קאסם בדרום ועד קלנסואה בצפון, לא היו דומים בשנים ההן לערים ולעיירות המוכרים לנו היום. כפר קאסם, היום עיר בת עשרות אלפי תושבים, היתה אז כפר נחשל בן כאלפיים תושבים. על מנת לצאת מכפרם היו תושבי הכפרים זקוקים לרישיון משלטונות הצבא, שאותו היה עליהם להציג לכל דורש. רבים מהם יצאו מדי בוקר לעבודות חקלאיות בשדות ובפרדסים בסביבה. נשים רבות יצאו לעבודה, וכן ילדים יצאו יחד עם הוריהם. התושבים הגיעו לעבודה לעיתים ברגל, או במשאיות, טנדרים ואופניים. לא היה להם כמעט כל מגע עם היהודים, ונסיעה של ערבי לעיר כלשהי הפכה לעתים קרובות לחוויה משפילה. החל משעה תשע בערב הוטל באופן קבוע עוצר על הכפרים עד לבוקר שלמחרת. עיקר המגע של הערבים היה עם שתי קבוצות של יהודים: פקידי הממשל הצבאי, בהם היו תלויים כמעט בכל דבר ועניין, ושוטרי משמר הגבול, שסיירו דרך קבע בכפרים.

ראיתי בערבים גיס חמישי

משמר הגבול היה באותה עת חיל בעל דימוי בעייתי מכמה בחינות. בכל ימות השנה הוא היווה חלק מהמשטרה, אבל בשעת מלחמה או חירום סופח לצבא ועמד לפקודתו. במשמר הגבול שירתו בני אוכלוסיות מיעוטיות שנדחו על-ידי הצבא או החברה. התרכזו בו אחוז גבוה יחסית של יוצאי ערות המזרח, עולים חדשים מארצות שונות, דרוזים וצ'רקסים. התדמית העצמית של משמר הגבול היתה נמוכה, אבל דווקא הם נקבעו כגוף המיועד לטיפול יומיומי באוכלוסייה הערבית. גוף בעל תדמית נמוכה הועמד כנגד החלק האנושי הנמוך ביותר, מבחינת תדמיתו וכוחו הממשי, והוא האוכלוסייה הערבית. חומר הנפץ במפגש הזה היה חשוף לעין ודליק במיוחד.

פרוטוקול משפט כפר קאסם חושף באופן מבהיל את האווירה ששררה בקרב השוטרים הזוטרים במשמר הגבול כלפי הערבים, אווירה שהלכה והתעצמה לקראת מבצע קדש. עדויות הנאשמים חושפות את השנאה והחשד העמוק שקיננו כלפי הערבים בקרב חלק

מאנשי החיל, ואת ה"תורה שבעל-פה" ששררה שם, כמו בקרב חלקים לא מעטים בחברה הישראלית ובצה"ל. לפי תורה זו ניתן, ואף רצוי, להביא לבריחתם או לסילוקם של הערבים הישראלים שנשארו בגבולות הקו הירוק אל מעבר לגבול.

שלמה בן פורדו, שוטר שפעל בכפר קאסם, ירה בכמה תושבים אך לא הועמד למשפט כיוון שהוכח שהם נורו תוך בריחה. כשהעיד במשפט אמר: "לא סמכתי עליהם. ראיתי בערבים גיס חמישי". שלום עופר, אחד הנאשמים המרכזיים שירה בדם קר ב-41 ערבים, אמר גם הוא כי "כל ערבי שנתקלתי בו במסגרת תפקידי, היתה הוראה להורגו. תמיד הסבירו לי כי ערבים הם אויבי המדינה ומהווים בה גיס חמישי".

עופר סיפר כי בשיחות המחלקה שעסקו בבעיות הערבים הוזכרו לעתים קרובות מבצעים שנעשו נגד האוכלוסייה הערבית ב-48. הוסבר שהיתה זו מדיניות הממשלה לסלק את הערבים מכפריהם, כדי שהמדינה לא תסבול מאויב הנמצא בתוכה. לכן נעשו הפעולות שבהן "נכנסו כוחות לכפרים ערבים, והיו יורים בהם מטחי אש, הורגים אנשים וגורמים לבריחתם".

שמואל יורסקי, מפקד במשמר הגבול, היה מגיע לסמינרים שונים של מג"ב, ומלמד את השוטרים שיש לציית לכל פקודה. "נתתי להם דוגמאות על פעולות מלחמת השחרור, שאני עצמי השתתפתי בהן, כמו בכפר סומסום. המטרה היתה שאנשים יקחו את הרגליים וילכו. גם במקרה של עוג', שהאנשים היו מאוד ידידותיים עם אנשי דורות, הם קיבלו פקודה, לקחו את הרגליים והלכו".

ההיסטוריון בני מוריס קושר בין טבח כפר קאסם לבין המלחמה במסתננים שהעסיקה באותה תקופה את כוחות הביטחון, ובעיקר את משמר הגבול. על פי תיאורו, בין השנים 1949-1956 פיתחה ישראל וסיגלה כלפי המסתננים מדיניות של "ירי חופשי", ירי על מנת להרוג. חיילים, שוטרים ושומרים ירו בכל דמות שנראתה חשודה מעט, בייחוד בשעות החשיכה.

מדיניות הירי החופשי הוגבלה בהוראות מטכ"ל, אך היה מי שדאג לעקוף אותה שוב ושוב. בשנת 1956 השתנו השיטות, יותר מסתננים נלכדו ומספר ההרוגים מתוכם פחת. ואולם, כותב מוריס, מנהגי הירי החופשי המותרים, ומקרי רצח של מסתננים שנלכדו במדבר ללא מים מתועדים במסמכים רבים. שורשיו של טבח כפר קאסם, לטענתו, היו נעוצים בגישות ובהתנהגויות שרווחו כלפי מסתננים בשנים שקדמו לאירוע.

שוכנעתי שאנחנו יוצאים למלחמה נגד ירדן

טבח כפר קאסם אירע כמה שעות לפני שהחל מבצע קדש, אבל הוא לא היה בא לעולם ללא מבצע קדש, ובאופן עקיף ונפתל הוא חלק ממנו. בתקופה שקדמה למבצע יצרה ישראל רושם שהיא עומדת לתקוף בחזית המזרחית, כלומר, בגבול עם הגדה המערבית. במסגרת מבצע ההטעיה רוכזו כוחות רבים לאורך גבול הירדן והצבא יצר אווירה של טרום מלחמה. צבי צור, מפקד פיקוד המרכז, ניהל את ההכנות.

רמות הפיקוד הנמוכות והחיילים שהשתתפו במבצע חשבו שמדובר במהלך אמת, וכי המלחמה אכן תפרוץ בגבול המזרחי. אחד מנאשמי כפר קאסם, השוטר אדמונד נחמני, מספר: "שוכנעתי שאנחנו יוצאים למלחמה נגד ירדן. האמנו באמונה שלמה שקיימת סכנה רצינית לישראל, ועל הידיעות בפומבי בעיתונות וברדיו, ועל הצבא העיראקי הזורם לירדן, ושאין לנו אתם שביתת נשק". לשם חיזוק התחושה בקרב החיילים והשוטרים שהמלחמה קרבה, הוציא פיקוד המרכז דף קרבי שבו נכתבה פקודת יום לקראת המערכה הצפויה בירדן. הדף צוטט שוב ושוב במהלך המשפט כדי להציג את אווירת המתח והתחושה של מלחמה קרבה ששררו בין החיילים.

בתרחישים שערך צה"ל למקרה של מלחמה במזרח נראו הכפרים הערביים כמו מוקש ענק העלול להתפוצץ, בדרך זו או אחרת. השאלה היתה איך ינהגו ערביי הכפרים

במשולש במקרה של מתקפה ישראלית או ירדנית. האם יסייעו לירדנים? האם יימלטו? האם יפריעו למהלך הקרבי? האפשרויות היו רבות, והפתרון שעלה היה לפנות אותם למרכז יועברו למה שקראו אז "מכלאות". התוכנית הסורית לפינוי הערבים נקראה בשפה הצבאית 590, וכונתה בשם קוד, "חפרפרת", בהוראת הרמטכ"ל משה דיין. כתב את התוכנית אברהם טמיר, אז ראש אג"מ בפיקוד המרכז, לימים ראש אגף התכנון בצה"ל, ומאוחר יותר חבר כנסת בסייעת יחד. טמיר מגדיר את מבצע חפרפרת כמבצע שהוכן למקרה של מלחמה במזרח. "הכוונה היתה להרחיק את הכפרים במשולש מקו הגבול, לקחת אותם אחורה ולהכניס אותם למחנות מעצר, מקומות סגורים. זו פעולה נורמלית, שהיתה נהוגה בעבר גם על-ידי האמריקנים והיפנים. חפרפרת היתה תוכנית שהתייחסה לשאלה מה עושים עד שמתחילה מלחמה, ולא מה עושים אחרי שמתחילה מלחמה. פינוי עד יעבור זעם".

קראנו לו ג'ינג'י, מרובע ועקשן

בשבוע שקדם לטבח הוטל על חטיבה של פיקוד המרכז בראשות אל"מ יששכר (ישכה) שדמי, להצטרף להכנות למלחמה, ולפי ההגדרה שניתנה, "להיערך להגנה על קטע של הגבול הישראלי-ירדני". בשבת, 27.10.56, סופח לחטיבה גדוד משמר הגבול מס' 1 שהיה אחראי על כל כפרי "המשולש הקטן", מכפר קאסם בדרום ועד טייבה בצפון, ובראשו עמד רב סרן שמואל מלינקי.

מלינקי, אז בן 37, יליד פולין 1919, הגיע לישראל עם אביו כילד בן 10, למד בגימנסיה בלפור והגיע אחר כך לקיבוץ שפיים, שם חיה אחרותו. שלושת בניה המשיכו את חייהם כחברים בקיבוץ. מלינקי היה איש צבא מאז המאורעות, ושירת בצבא הבריטי ובהגנה. ב-1947 התמנה למפקד הפלוגה המיוחדת בחיפה, שבין היתר התפרסמה בעקבות פעולה בשוק חיפה שבה נהרגו אזרחים ערבים. במשפט כפר קאסם אף הועלה סיפור הפיצוץ כעדות לכך שלמלינקי אין יחס לחיי אזרחים. מלינקי הביא את גרסתו לפעולה בשוק חיפה ולפיה לא נהרגו נשים וילדים באירוע, והפיצוץ ברחוב לא היה באשמתו.

מלינקי השתתף גם בכוח העתודה שהוכן למקרה הצורך בפרשת אלטלנה. הוא היה נשוי לנחמה ואב לשלוש בנות ובן. הדעות על אישיותו חלוקות. אברשה טמיר זוכר אותו כמי ש"היה עושה קשיים מכל דבר. יוצר קיר מלאכותי. קראנו לו ג'ינג'י, מרובע ועקשן". שרה טלמור, אשתו של יהודה פרנקנטל, ידירו הטוב שיחסיהם התקלקלו בעקבות הטבח, זוכרת אותו כאדם "חביב ולא טיפש". עורך דינו של מלינקי, יוסף עזרן, זוכר אותו כ"מלך בגדוד" שהכל צייתו לו, מפקד בכל רמ"ח אבריו, שקרא הרבה והיה איש משכיל. ההיסטוריון דן הורוביץ, לעומת זאת, זוכר אותו כ"מרובע גמור, אטום לגמרי, איש ביטחון לא משכיל וכבד, שכולם ידעו שאת פקודותיו צריך לרכך בגרגר מלח". צביקה עדות משפיים, בן אחרותו של מלינקי, זוכר אותו כבחור רציני שאהב שירים רוסיים וניגן על מפוחית יד ומפוחית פה. הוא נהג להרכיב משקפיים שחורים והסתיר מצמוץ כבד. עדות אינו זוכר שהיו לו דעות פוליטיות נחרצות. ואילו טמיר סבור שמלינקי היה איש ימני מאוד ובעל נטיות טרנספריסטיות.

במגמה לאפשר להם לברוח מזרחה

מלינקי ערך עם המפקדים הכפופים לו סיורים באזור הכפרים. התוכנית שבה נקט מלינקי, בתיאום עם הצבא, זכתה לשם הקוד "חפרפרת". התחושה שתוכנית זו מתקרבת ליישום חלחלה מהפיקוד הגבוה עד רמת המפקדים הזוטרים. יהודה פרנקנטל הציג זאת כך: "היה תכנון מוקדם, הנקרא בלשון חיה מסוימת – שרץ. נערך סיור של מפקד הפלוגות, חמישה ימים לפני ה-29 לחודש. נתבקשנו לתכנן תכנון יותר מפורט

בקשר לאותה משימה. היה סיור גדודי, פלוגתי ושל המ"פ ומפקדי המחלקות. בתוכנית הזו היו סידורים למכלאות ולמעצר, דברים שהיו רגילים בעוצר".

על פי כל העדויות שניתנו בעל-פה, גם אלה שהובאו במשפט וגם אלה שנמסרו לי במהלך תחקיר, חפרפרת הובנה בדרך שונה לגמרי במשמר הגבול. דן הורוביץ היה כתב צעיר בעיתון דבר באותה תקופה. מבצע חפרפרת, כפי שהבין, "נועד ליצור פרובוקציה אצל האוכלוסייה הערבית, להכריח אותה לעשות מעשים בלתי חוקיים, ואז לגרש, להפחיד אותם ואז לפנות אותם". יוסף עזרן, שהיה עורך דינו של מלינקי במשפט, מדגיש כי "יש לחפרפרת קשר לגירוש. אנשי מג"ב עסקו בכך סמוך למבצע סיני. מפקדי המחלקות הכירו את התוכנית הזו היטב. דוד רוטלוי, עורך הדין של טר"ש שלום עופר במשפט, אומר שאי אפשר לראות בחפרפרת טרנספר במובן המקובל, אלא "התקנת מכלאות שהערבים ייכנסו אליהם כדי לא לגרום לאנדרלמוסיה בעת מלחמה, ובמגמה לאפשר להם לברוח מזרחה".

המ"מ צבי הולנדר מצטט בחלק החסוי של המשפט פקודת מבצע גדודית שנכתבה בידי מלינקי מה-27.10. כתוב בה כי "הפלוגה תחסום ותבודד את כפרי המיעוטים – ניטרול שטחי המעבר בין כפרי המיעוטים לבין עצמם ובינם לבין העורף הישראלי". לטענתו של הולנדר, דובר והודגש ש"כך תמיד יהיה פתח לערבים לברוח מזרחה ולעזוב את שטח המדינה".

בסיור ביום שישי נקבע להשאיר צד מזרח פתוח?

עדותו של המ"פ חיים לוי בחלק החסוי של המשפט מחזקת את תמונת המצב עוד יותר. בחקירה ישירה של אב בית-הדין בנימין הלוי התפתחה ביניהם השיחה הבאה:

- בסיור ביום שישי נקבע להשאיר צד מזרח פתוח?

- כן.

- לתת אפשרות לתושבי הכפר להימלט מהצד המזרחי?

- כן.

- לא רק את כפר קאסם, את כל הכפרים?

- כן, אבל זה לא רשום בפקודת המבצע.

- מי אמר זאת?

- מפקד הגדוד.

- מלינקי?

- כן.

- מתי?

- כשהיינו בסיור.

- למי הוא אמר?

- אני שמעתי זאת.

- מי עוד היה?

- אלכסנדרוני, פרובר, פרנקנטל.

- אתם קבעתם אז את המקומות של העמדות?

- לא ביום שישי, ביום שבת.

- האם ביום שבת קבעתם שצד מזרח יישאר בלי עמדה? היה שיקול בטחוני שמבטל את התוכנית הראשונה?
- כן.

- אם כן, בשבת כבר לא תוכנן וגם לא בוצע להשאיר את הצד המזרחי של הכפרים האלה פתוח או להשאיר לתושבי הכפרים להימלט מזרחה?
- אפשר לומר זאת כך.

כלומר, בתוך משמר הגבול התרקמו תוכניות לגירוש שעשוי להתבצע באם תפרוץ מלחמה. הן בוטלו יום לפני הטבח, אך נשארו באוויר, כפי שמעיד קטע בחקירתו של המ"פ חיים לוי על-ידי פרקליטו של גבריאל דהאן, יצחק אורן:

- האם נתת הוראות לפקודיך, למפקדי המחלקות כולל דהאן, בכפר קאסם, משעה חמש לאפשר לערבים לעבור את הגבול מזרחה?
- אינני זוכר אדוני.

- ייתכן שכן?

- ייתכן שכן.

גם השוטרים עצמם העידו על כך. דור גולדפלד, חייל במחלקתו של דהאן שפעל בכפר קאסם, העיד כי "היו התלחשויות שחושבים לכבוש את המשולש, ושהתנועה תהיה לעבר ירדן". עצם הביטוי "לכבוש את המשולש" מעיד שבמשמר הגבול, ואולי במקומות נוספים, לא ראו במשולש חלק אינטגרלי של המדינה, אלא חלק "כבוש" על-ידי תושבים ערב. בנימין קול, מפקד מחלקה, אמר גם הוא, לאור דבריו שנאמרו מיוחד שהופץ על-ידי החטיבה, ש"פה הולכים על ירדן, ושפה צריך לתת למישהו פליק, מכה, שיברחו מעבר לגבול, יעשו מה שהם רוצים".

גם מפקד המחלקה בכפר קאסם, הנאשם סגן גבריאל דהאן דיבר במשפט באותה דרך: "המג"ד אמר, למחרת בשעה 06.00 אנחנו עוזבים את המקום ונותנים לתושבים לעשות כרצונם. הבנתי שהכוונה היא שהם יברחו לירדן".

קשה לקבוע מתי נודע לשוטרים בדרג הנמוך על כך שהמלחמה עוברת דרומה, אבל המ"פ יהודה פרנקנטל העיד בחלק החסוי של המשפט, "נזהרנו במיוחד שזה (ידיעות על כך שהמלחמה עוברת דרומה – ר.ר.) לא יעבור לידיעת דרג יותר נמוך".

מה שהיה קיים במלחמת השחרור לא קיים עכשיו

טבח כפר קאסם התרחש ביום שני, ה-29.10 לאחר השעה חמש בערב, אבל שרשרת העניינים האומללה שהביאה לטבח החלה להתגלגל כבר בבוקר. צבי צור אלוף פיקוד המרכז, כינס אליו כמה מפקדים. ביניהם היו סא"ל אברהם טמיר, אל"מ יוסף גולן, אל"מ דוד אלעזר (דרו), שהתמנה 15 שנה מאוחר יותר לרמטכ"ל, ומפקד החטיבה שדמי.

צור הודיע על ביטול תוכניות המלחמה נגד ירדן, ועל מדיניות חדשה שעיקרה לשמור על אורח חיים תקין בכפרי הערבים. צור הדגיש גם שאם תבוא אש מעבר לגבול לא תבוא על כך תגובה אלא בפקודת האלוף. שדמי ביקש רשות להקדים את העוצר. במקום היו עדיין כוחות רבים, ושדמי חשש, לדבריו, שאנשי מילואים יפגעו בטעות בערבים ישראלים, ועל כן ביקש להטיל עוצר מוקדם יותר, כבר עם רדת החשיכה. בחלק החסוי של המשפט מציג שדמי הסבר אחר לעוצר. לדבריו עם חשיכה עמדו כוחות הצבא לתפוס משלטים לאורך הגבול, והוא רצה למנוע העברת מידע מהכפרים אל מעבר לגבול, ובעיקר בכפר קאסם, אשר "מהווה משלט מהדרג המובילה מירדן אלינו".

בדיונים הפנימיים בחטיבה היו אף קצינים כמו סגן אלוף הררי שתבעו לנוכח המצב לפנות את כפר קאסם לגמרי או באופן חלקי, ולהעבירה על פי תוכנית חפרפרת ל"מכלאות". "כדי להיערך טוב יותר צריך היה להחזיק כחלק מבתי הכפר, וזאת אי אפשר היה לעשות כאשר המשפחות יושבות שם", העיד הררי, והוסיף, "אבל לא קיבלו את דעתי". המושל הצבאי, זלמן מרט, פירט במכתב שהופץ בצבא ובמשמר הגבול שקיימת אפשרות פינוי, והבהיר כי "פינוי כפרים או בתים בורדים ייעשה רק בהתאם לצרכים הטקטיים של הכוח, ובכל מקרה של פינוי או טיפול יש לקבל אישור".

לאפשרות שהפינוי המצוי בתוכנית חפרפרת אמנם יתבצע התנגד, למשל, מאיר עמית שהיה בעל תפקיד פיקודי בכיר בפיקוד מרכז. עמית העיד במשפט במפורש כי "היו כוחות שרצו פינוי", אבל הבהיר שלא היתה כוונה לעשות זאת, והוא אף הדגיש את האיסור על כך באופן חמור. גם הקצין הממונה על הממשל הצבאי, מישאל שחם, הבהיר בעדותו כי "היו אנשים שהעלו אפשרות כזו (פינוי הערבים ר.ר.), אמרו להם שמה שהיה קיים במלחמת השחרור לא קיים עכשיו".

590 אמנם בוטל, אבל הרקע נשאר

בכל מקרה, הבקשה לקיים עוצר נשמעה לצבי צור הגיונית, והוא אישר את החלתו. בעדויות שניתנו במשפט הצדיקו מפקדי הצבא הבכירים את העוצר המוקדם. אלוף משנה חיים הרצוג העיד במשפט שדמי ואמר כי "פקודת צור לעוצר היתה נכונה לאור 570, 580, ו-590 (מבצע חפרפרת – ר.ר.). 590 אמנם בוטל, אבל הרקע נשאר". הרמטכ"ל משה דיין העיר במשפט שדמי כי הוא "מכיר את המסמכים הנ"ל. ומכאן רואה את הפקודה סבירה בהחלט".

בשעה 13.00 הזמין שדמי את מלינקי, ועל פי עדות מלינקי הטיל עליו שלוש משימות, ששתיים מהן לא פורטו בחלק המשפט שנערך בדלתיים פתוחות. השלישית היתה הקדמת העוצר לשעה 17.00, עוצר שיימשך עד 06.00 למחרת. מלינקי סיפר בפירוט מה אמר לו שדמי. "בשעות העוצר הם יכולים להיות בבתים ולעשות כאוות נפשם, יחלי ישרבו קהווה, חלי בסירי מבסוט ("ירצו ישתו קפה, ירצו ישבו בנחת"), אבל מי שייראה מחוץ לבתים, יפר את העוצר, יירה. מוטב שיילכו כמה ככה, ואז הם יידעו ללמוד לפעמים הבאות".

מלינקי מספר ש"שדמי עשה תנועה עם היד. אמרתי לו, 'ישכה, הרבר הוא לא כל כך פשוט. אני יודע מה הבעיות הצפויות אצלנו. אני מוכן להעלות פדאיני על הלב, אבל מה דינו של אזרח ישראלי, שאולי גם הוא יבוא מהשדה, ולא ידע על קיום העוצר?' על זה הוא אמר לי: 'מלינקי. אני לא רוצה סנטימנטים, אני לא רוצה מעצרים'. אמרתי לו, 'אבל בכל זאת...' אז הוא הגיב: 'אללה ירחמו'. הבנתי שהוא אוסר להשתמש בסנקציה של המאסרים. שלא נהפוך למשטרה. הבנתי שהפקודה חמורה מאוד. לא פקודה רגילה".

לא היה זכר למילים האלה

כאשר הוטל העוצר, היתה למלינקי בעיה. מאחר שהעוצר היה בלתי שגרתי, לא היו עבורו פקודות מוכנות או תוכנית. בידי היתה תוכנית חפרפרת שהופעלה והוכנה למקרה של מלחמה, ובה נכללה הטלת עוצר כללית, כשלב ראשון במהלך כללי יותר בפעילות משמר הגבול בכפרי הערבים. התוכנית כבר הוצאה, כאמור, מן המגירות לצורך ההכנות למלחמה, ועתה עם ביטול תוכניות המלחמה בוטלה אף היא, אך לא הוכנה תוכנית אלטרנטיבית. שדמי עצמו אמר במשפטו, "לא דרשתי הקדמת העוצר. דרשתי עוצר שכבר היה בתכנון, והוגש לי כנתון לפי תכנון מסוים. אני מתכוון

לחפרפרת, שהוגשה לי כפתרון. וברגע מסוים הודיעו לי שזה לא יקוים. שאלתי – מה במקום זה?״.

לא היתה תוכנית אחרת, וביוזמת מלינקי הפכה חפרפרת למסגרת העוצר. בקבוצת הפקודות הגדודית הבהיר מלינקי, כי העוצר יהיה על פי תוכנית חפרפרת, אך לא יבוצעו השלבים הנלווים לו, כולל ״מעצרים, החרמות והעברת כפרים״. הבעיה היתה שחפרפרת עובדה כתוכנית מלחמתית, בעור שהעוצר נולד על רקע ביטול תוכניות הלחימה באזור. מלינקי מתרץ במשפט שדמי את העובדה שהמשיך לפעול על-פי חפרפרת בכך שהתוכנית התאימה לנסיבות, וכי ביטול מצב הלחימה לא היה החלטי. ״שדמי אמר שהתפקיד שלנו דפנסיבי, אך יש מקום לשינוי. לו היה שדמי אומר על מדיניות הדרג הגבוה שאין לפגוע במיעוט הערבי, ושיש לנהוג בערבים כאזרחי המדינה ושלא תיפול שערה מראשם ארצה, הייתי תיכף מבטל את פקודותי. אך לא היה זכר למילים האלה״.

בשעה 13.20 קרא אליו מלינקי את כל מפקדיו, מרמת מפקדי המחלקות ומעלה, להשמעת קבוצת פקודות. האירוע היה קצר ועצבני. מפקדי הפלוגות והמחלקות התכנסו. מלינקי הגיע לפגישה תוך התרגשות גדולה, ונראה מבולבל ונפחד, כאילו לא הספיק עדיין לעבר את הפקודה החמורה שקיבל רק רבע שעה קודם לכן. הוא הציג את העוצר כפעולה מלחמתית לכל דבר, וכשלב במבצע חפרפרת. כך הכניס את השומעים לאווירה של מתח ודריכות, וקרא בפניהם את נוסח הפקודה שרשם לאחר הפגישה עם שדמי: כל מי שיפר עוצר, יירה על מנת להרוג.